Sociale relaties op school

Basisscholieren in relatie met hun leraren

2023-2025

Onderzoek op basis van de OnderwijsMonitor Limburg

December 2025

Jacqueline Charpentier
Lynn van Vugt
Mélanie Monfrance

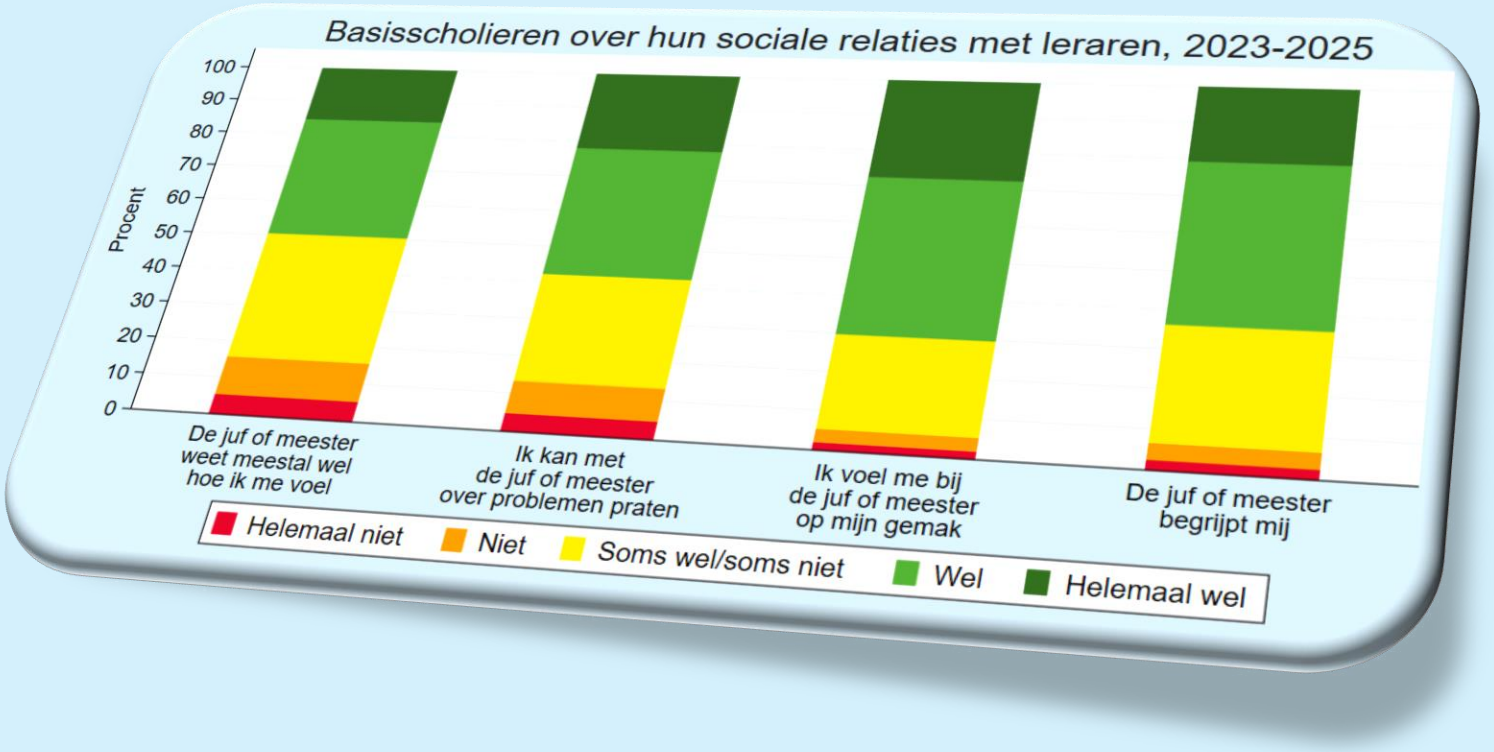

Maastricht University

Factsheet OML2025-023

Introductie

Sociale relaties zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind. In de OnderwijsMonitor Limburg (OML) meten we twee soorten sociale relaties: sociale relaties met klasgenoten en sociale relaties met leraren. In deze factsheet gaan we in op de sociale relaties met leraren.

Positieve relaties met leraren zijn belangrijk voor leerlingen omdat de leraar kan worden gezien als rolmodel. Daarbij is het van belang dat leraren een veilige omgeving creëren waarin elke leerling wordt erkend. Dit zorgt er ook voor dat leerlingen school leuker vinden en daarmee ook een betere motivatie hebben en beter presteren.[1,2] De relatie tussen leerlingen en leraren kan ook een beschermend effect hebben op spijbelen, prestatiedruk en schoolstress.[3-5] Daarnaast leiden positieve relaties met leraren er ook toe dat leerlingen zich sociaal en psychologisch beter ontwikkelen.[6]

Wanneer de leraar-leerling relaties negatief zijn, dan kan dit ontstaan zijn door een gebrek aan betrokkenheid van de leraar, conflicten met de leraar, een volgens de leerling ervaren onjuiste behandeling of angst van de leerling voor de leraar.[7,8] Naast een vergrote kans op spijbelen, ervaren prestatiedruk en schoolstress kan dit uiteindelijk ook leiden tot voortijdige schooluitval.[9]

In deze factsheet

Vanwege het belang van inzicht in sociale relaties met leraren van leerlingen op school verzamelen we hierover informatie sinds 2017 in de OnderwijsMonitor Limburg bij leerlingen in groep 8 van het primair onderwijs. Hoewel leerlingen al sinds 2017 vragen over sociale relaties beantwoorden, hebben we in 2023 de antwoordcategorieën aangepast. Hierdoor hebben we besloten om de analyses in deze factsheet te tonen vanaf 2023. Indien u geïnteresseerd bent in de resultaten vanaf 2017, klik dan hier.

Het gaat hierbij om zelfrapportage door leerlingen. In deze factsheet zetten we de resultaten op een rij. We bekijken de onderdelen:

- Vergelijking tussen 2023-2025
- Verschillen in die trend tussen jongens en meisjes
- Verschillen in die trend naar opleidingsniveau ouders
- Verschillen in die trend naar regio

Als uw school/bestuur heeft deelgenomen, kunt u ook cijfers voor uw eigen school/bestuur inzien in de digitale terugkoppeling, via deze link. Hiervoor is de inlogcode nodig die bestuurders en schoolleiders van deelnemende scholen hebben ontvangen. Indien u deze niet (meer) heeft, e-mail dan naar: oml-sbe@maastrichtuniversity.nl.

Resultaten in het kort

- De ervaren sociale relaties met leraren zijn gelijk gebleven tussen 2023 en 2025.

- In 2025 zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes in de ervaring van sociale relaties met leraren.
- Bij zowel jongens als meisjes zijn de ervaren sociale relaties tussen 2023 en 2025 gelijk gebleven.

- In 2025 zijn er geen significante verschillen in de sociale relaties met leraren van leerlingen met verschillend opgeleide ouders.
- Bij alle leerlingen met verschillend opgeleide ouders zijn de ervaren sociale relaties gelijk gebleven tussen 2023 en 2025.

- In 2025 ervaren leerlingen in Maastricht-Heuvelland betere sociale relaties met leraren dan leerlingen in Sittard-Geleen.
- Tussen 2023 en 2025 zijn in alle regio's zijn de ervaren sociale relaties met leraren gelijk gebleven.

Algemeen beeld

Tabel 1 geeft een beeld van de verdeling van de verschillende groepen leerlingen die in de data en zodoende ook in deze factsheet zijn vertegenwoordigd.

Tabel 1. De verschillende groepen leerlingen in de OML, in absolute aantallen en percentages (2023-2025).

Geslacht	Aantal leerlingen	Percentage
Jongens	6.055	49,79
Meisjes	6.106	50,21
Opleiding ouders		
Mbo of lager	1.572	12,93
Hbo	1.917	15,76
Wo	1.061	8,72
Onbekend	7.611	62,59
Regio		
Noord-Limburg	2.710	22,28
Midden-Limburg	2.129	17,51
Sittard-Geleen	1.643	13,51
Maastricht-Heuvelland	2.389	19,64
Parkstad Limburg	3.290	27,05
Totaal	12.161	

Sociale relaties met leraren

Om de sociale relaties die leerlingen ervaren met hun leraren in beeld te brengen, zijn enkele stellingen aan hen voorgelegd. Leerlingen konden antwoorden op een schaal van 1 (helemaal niet) tot en met 5 (helemaal wel). Figuur 1 geeft een algemeen beeld van hoe de leerlingen hebben geantwoord in de periode 2023-2025. Eén van de stellingen vraagt de leerlingen of ze met de juf/meester over problemen kunnen praten. Hierbij geeft ongeveer 60 procent van de leerlingen aan het ermee eens te zijn. Ook worden de leerlingen gevraagd om aan te geven of ze zich op hun gemak voelen bij de juf/meester. Hierop zegt ongeveer 70 procent het ermee eens te zijn.

Om een algemeen beeld te krijgen van de sociale relaties met leraren die leerlingen ervaren, hebben we de vier stellingen samengevoegd in een index.* Op deze manier kunnen we de verschillen kwantificeren en de verschillen tussen groepen en over de tijd in kaart brengen. Een hogere score op de index betekent dat leerlingen betere sociale relaties met leraren ervaren.

Figuur 1: Basisscholieren over hun sociale relaties met leraren, 2023-2025

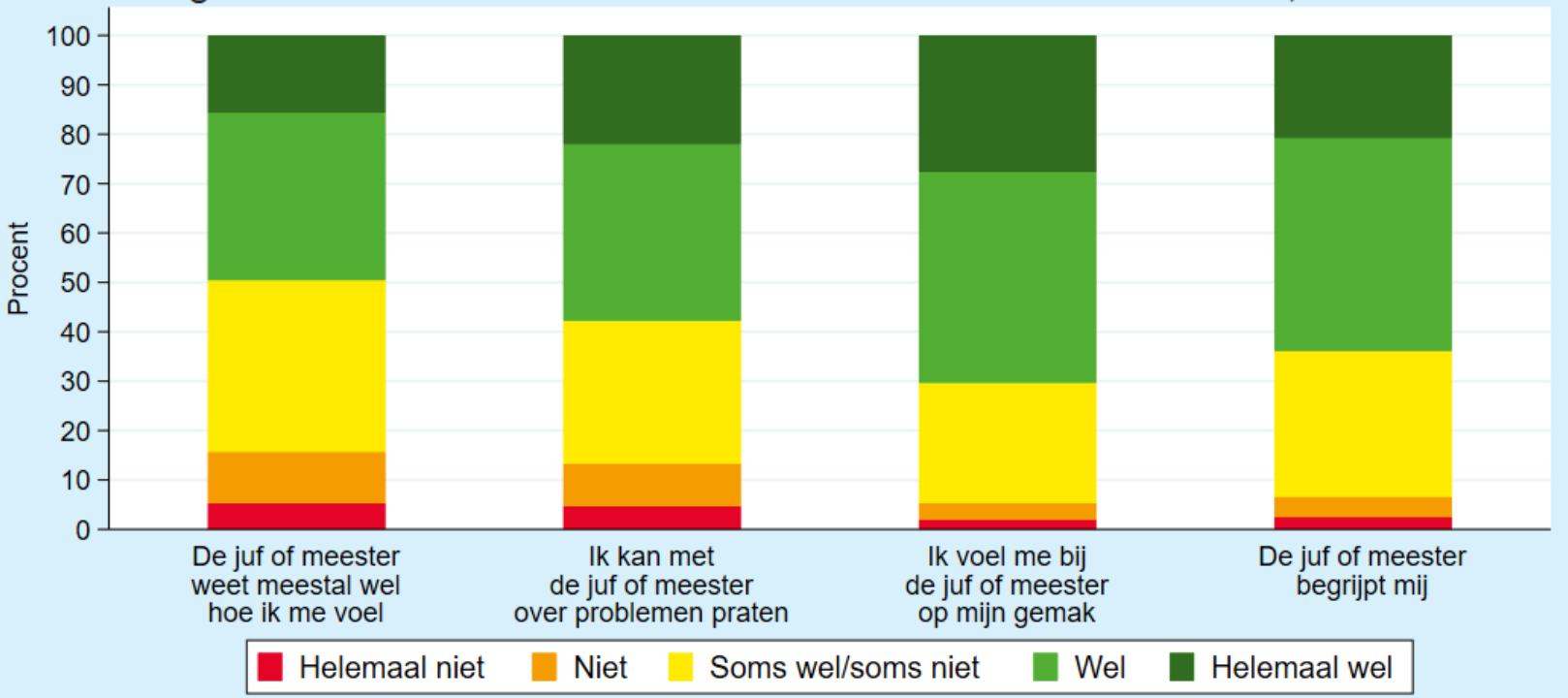

* De betrouwbaarheid (cronbach's alpha) van de index is 0.86. Dit is een uitstekende betrouwbaarheid. De index is gestandaardiseerd met gemiddelde 0 en standaarddeviatie 1. Het gemiddelde is bepaald voor alle leerlingen over alle schooljaren. Vóór 2023 waren de vragen via een 4-punt schaal gesteld. Hierdoor kunnen de huidige resultaten iets afwijken van de vorige factsheets.

Verschillen naar jaar

Figuur 2 toont de gemiddelde ervaren sociale relaties met leraren sinds 2023. We zien dat de sociale relaties met leraren tussen 2023 en 2025 nagenoeg gelijk zijn gebleven. De lichte daling is namelijk niet significant.

Figuur 2: Sociale relaties met leraren, naar jaar

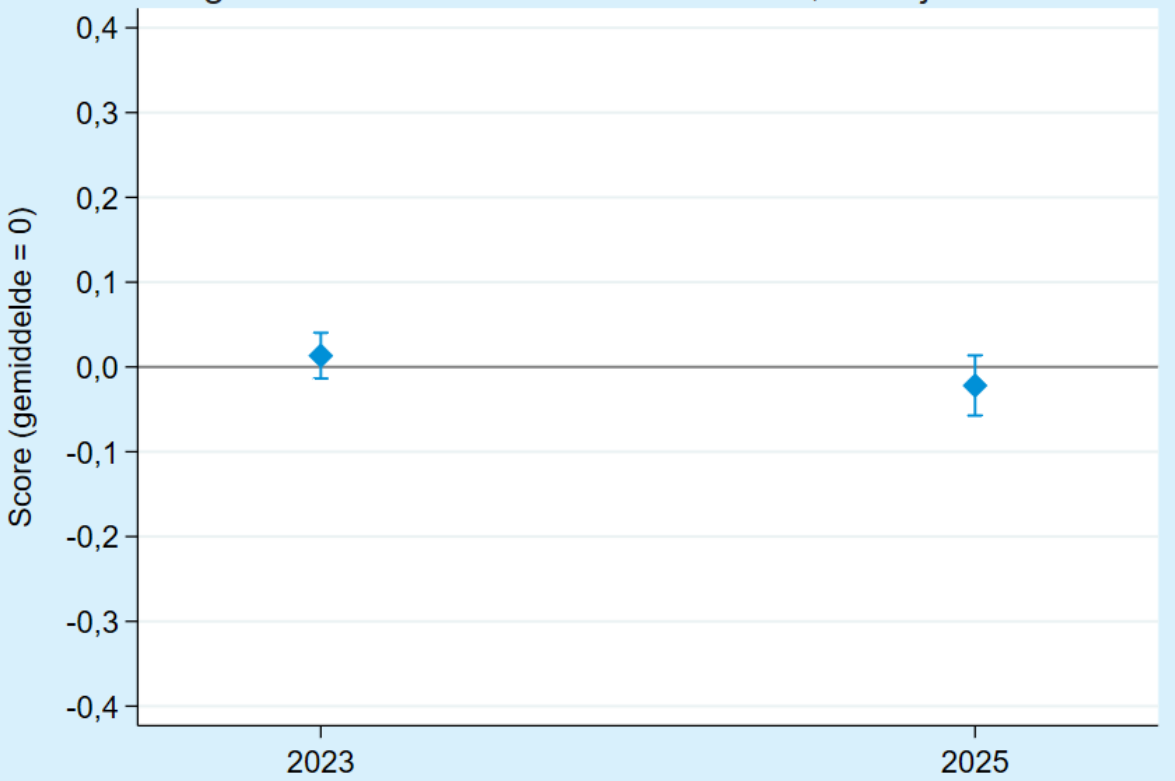

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar geslacht

Figuur 3 toont de resultaten over de ervaren sociale relaties met leraren, uitgesplitst naar geslacht. Zowel voor jongens als voor meisjes blijven de ervaren sociale relaties gelijk tussen 2023 en 2025. Ook zijn er tussen jongens en meisjes geen significante verschillen in de ervaren sociale relaties met leraren.

Figuur 3: Sociale relaties met leraren, naar jaar en geslacht

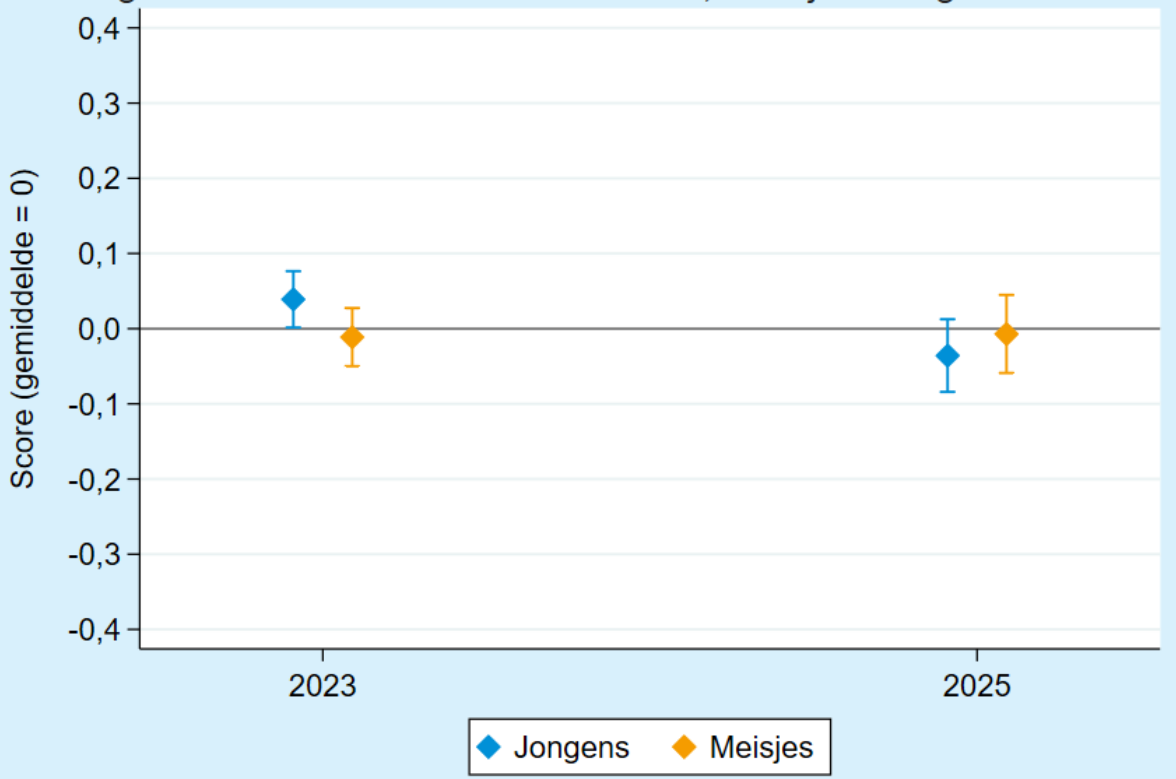

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor leeftijd, opleiding ouders en regio.

Verschillen naar opleidingsniveau ouders

Figuur 4 laat de ervaren sociale relaties met leraren zien, uitgesplitst naar het opleidingsniveau van de ouders. Hoewel we een lichte daling zien bij de leerlingen met hbo-opgeleide ouders, is deze daling niet significant. Er zijn dus geen significante verschillen tussen 2023 en 2025 op basis van het opleidingsniveau van de ouders. Ook zien we dat er geen significante verschillen zijn tussen leerlingen met verschillend opgeleide ouders.

Figuur 4: Sociale relaties met leraren, naar jaar en opleiding ouders

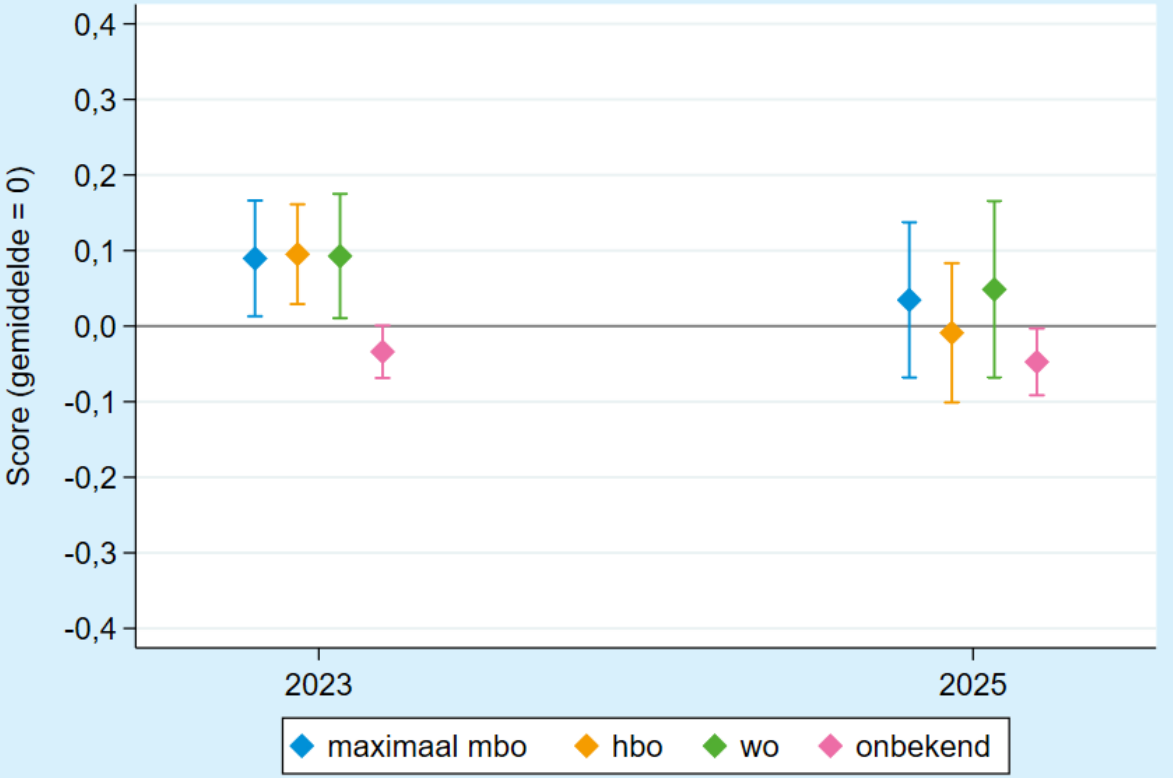

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en regio.

Verschillen naar regio

Figuur 5 splitst de resultaten over de ervaren sociale relaties met leraren uit naar regio. In alle regio's zien we geen significante verschillen tussen 2023 en 2025. Wel zien we in 2025 een significant verschil optreden tussen leerlingen in Maastricht-Heuvelland en Sittard-Geleen: leerlingen in Sittard-Geleen ervaren significant minder goede relaties met hun leraren dan leerlingen in Maastricht-Heuvelland.

Figuur 5: Sociale relaties met leraren, naar jaar en regio

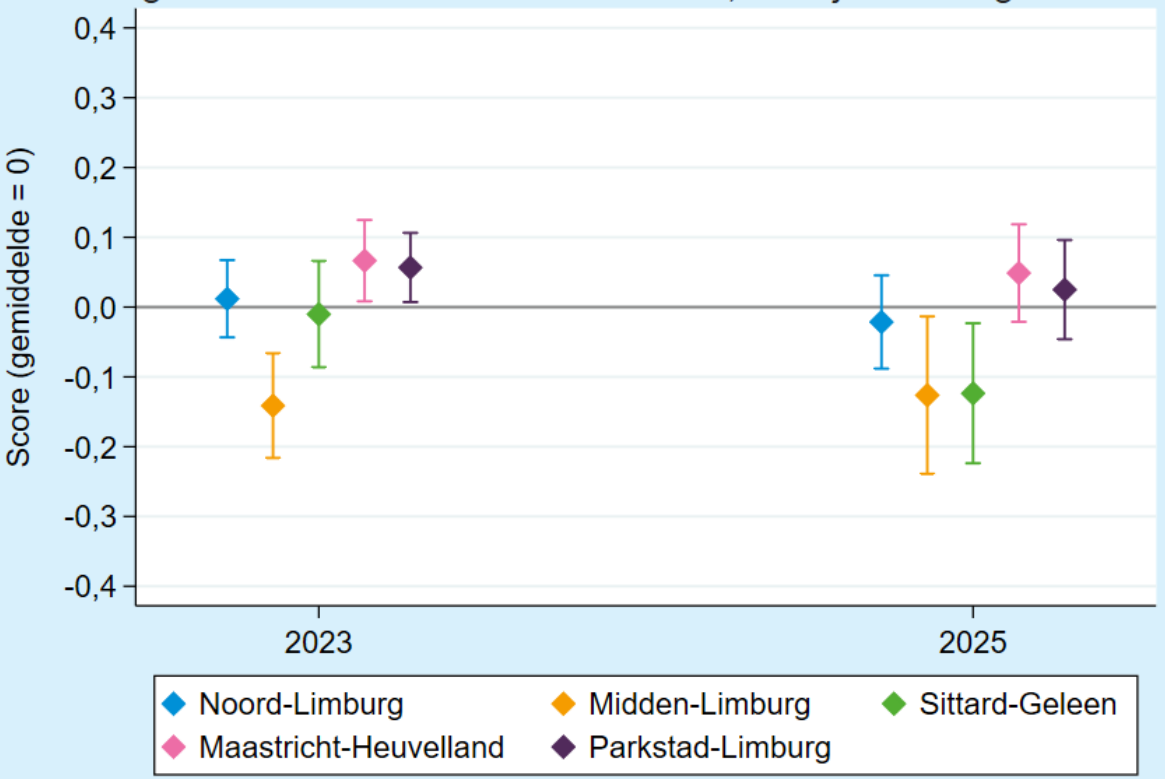

Leeswijzer: De nullijn geeft het gemiddelde over alle scholen en alle jaren weer, en de diamanten tonen de afwijking van dat gemiddelde. De lijnen rondom de diamanten tonen de 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Langere lijnen duiden op meer spreiding rond het gemiddelde, bijvoorbeeld omdat leerlingen uiteenlopende antwoorden hebben gegeven of omdat het om een kleine groep gaat. Om te weten of een verschil significant is kunt u kijken of de lijnen overlappen. Indien dit het geval is, is het verschil niet significant. Bij de berekening van het gemiddelde wordt gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en opleiding ouders.

Aanbevelingen voor de schoolpraktijk

In de introductie werd het belang van sociale relaties tussen leerlingen en leraren besproken. Recentelijk heeft het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) een leidraad uitgebracht over de sociale relatie tussen de leraar en leerling met daarin aanbevelingen om deze sociale relaties te versterken.[10] Deze aanbevelingen kunnen worden opgedeeld in twee kernpunten. Ze raden aan om de positieve band tussen leerlingen en leraren actief te stimuleren én om negatieve interacties zoveel mogelijk te beperken. Dit zijn de belangrijkste manieren om als leraar bij de leerling een beschermende omgeving te creëren. De volledige leidraad geeft bij iedere aanbeveling tips voor in de klas. De aanbevelingen luiden:

1. Zorg voor een persoonlijke band met alle leerlingen.
2. Creëer kansen voor positieve gedragingen en interacties.
3. Ondersteun autonomie en bied structuur.
4. Reflecteer regelmatig op je relaties met individuele leerlingen.
5. Voorkom conflicten met leerlingen.
6. Zorg voor herstel van de relatie.

Er zijn veel manieren hoe deze aanbevelingen in de klas kunnen worden verwerkt. We lichten er een paar uit. Om een positieve band te creëren is het belangrijk om leerlingen zo snel mogelijk te leren kennen. Dit kan bijvoorbeeld door regelmatig terug te komen op hobby's en interesses van leerlingen. Om autonomie te ondersteunen wordt aanbevolen om de mening van leerlingen serieus te nemen in discussies. Na een negatieve interactie kan een herstelgesprek met de leerling worden gevoerd zodat samen kan worden besproken wat er is misgegaan en de beschadigde relatie kan worden hersteld. leidraad over hoe de aanbevelingen in de klas geïntegreerd kunnen worden kan op deze link de ontwikkeling van de sociale relaties met klasgenoten. Uit meerdere onderzoeken[11] komt naar voren dat met name negatieve aspecten van de leraar-leerling sociale relatie voorspellend zijn voor sociale relaties met klasgenoten. Ze benadrukken hierbij dat dit vooral van belang is bij leerlingen met gedragsproblemen.[11]

Bronnen

[1] Hallinan, M. T. (2008). Teacher Influences on Students' Attachment to School. *Sociology of Education*, 81(3), 271–283.

[2] Sivan, A., & Chan, D. W. K. (2013). Teacher interpersonal behaviour and secondary students' cognitive, affective and moral outcomes in Hong Kong. *Learning Environments Research*, 16(1), 23–36.

[3] Doornwaard, S., Peeters, M., Leijerzapf, M., de Haas, J., Efat, J., & Kleinjas, M. (2021). Mentaal kapitaal: Welke factoren spelen een rol bij ongezonde stress, prestatiedruk, schoolverzuim/thuiszitten en schooluitval? ZonMw: Regionale Kenniswerkplaats Jeugd en Gezin Centraal. Zie link.

[4] Tabak, I., & Mazur, J. (2016). Social support and family communication as factors protecting adolescents against multiple recurrent health complaints related to school stress. *Developmental Period Medicine*, 20(1), 27–39.

[5] Lindfors, P., Minkkinen, J., Rimpel¨a, A., & Hotulainen, R. (2018). Family and school social capital, school burnout and academic achievement: A multilevel longitudinal analysis among Finnish pupils. *International Journal of Adolescence and Youth*, 23(3), 368–381.

[6] Raufelder, D., Jagenow, D., Drury, K., & Hoferichter, F. (2013). Social relationships and motivation in secondary school: Four different motivation types. *Learning and Individual Differences*, 24, 89-95.

[7] van Sleeuwen, W., & Heyne, D. (2020). Schoolverzuim aanpakken. Een wetenschappelijke onderbouwing. Nederlands Jeugdinstituut. Zie link.

[8] Ingul, J. M., Havik, T., & Heyne, D. (2019). Emerging School Refusal: A School-Based Framework for Identifying Early Signs and Risk Factors. *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1), 46–62.

[9] Fortin, L., Marcotte, D., Diallo, T., Potvin, P., & Royer, É. (2013). A multidimensional model of school dropout from an 8-year longitudinal study in a general high school population. *European Journal of Psychology of Education*, 28, 563–583. doi: 10.1007/s10212-012-0129-2

[10] Onderwijskennis. (2025). Leraar-leerlingrelaties in het primair onderwijs. Zie link.

[11] Endedijk, H. M., Breeman, L. D., van Lissa, C. J., Hendrickx, M. M. H. G., den Boer, L., & Mainhard, T. (2021). The Teacher's Invisible Hand: A Meta-Analysis of the Relevance of Teacher–Student Relationship Quality for Peer Relationships and the Contribution of Student Behavior. *Review of Educational Research*, 92(3), 370-412.

© December 2025. Universiteit Maastricht, School of Business and Economics, Department of Macro International and Labour Economics (MILE). Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.